

Η αμερικανική στρατηγική και η Δύναμη Ταχείας Ανάπτυξης

Η δημιουργία της Δύναμης Ταχείας Ανάπτυξης και κυρίως οι εναλλακτικές στρατηγικές εφαρμογές που την συνοδεύουν, αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα εντασσόμενες στην ανασυγκρότηση της περιφερειακής πολιτικής των ΗΠΑ. Θα πρέπει, λοιπόν, να κατανηθεί σαν μέρος της έντονης δραστηριότητας του αμερικανικού αμυντικού μηχανισμού γύρω από τη διερεύνηση και την εξαντλητική εκμετάλλευση των πιθανών εφαρμογών του στρατηγικού δόγματος της «εύκαμπτης αντίδρασης».

Στα πλαίσια του ΝΑΤΟ, η δημιουργία της Δ.Τ.Α. συμπίπτει με την επανεκτίμηση του ρόλου της Νότιας Πτέρυγας και πρόσφατα με τη συστηματική αξιοποίησή της για ενδεχόμενες επιχειρήσεις εκτός της νατοϊκής περιμέτρου.

Το κείμενο που ακολουθεί επιχειρεί να εντάξει τη στρατηγική αντίληψη που παρήγαγε τη Δύναμη Ταχείας Ανάπτυξης στα χρονικά πλαίσια στα οποία ανήκει, να σκιαγραφήσει τη συλλογιστική που στήριξε τη δημιουργία της και να παρακολουθήσει την προσαρμογή της στην εξέλιξη του αμερικανικού αμυντικού σχεδιασμού.

Μια στοιχειώδης αναφορά στην αποστολή και την οργάνωση της Δ.Τ.Α. παρέχει τις ενδείξεις για να εκτιμήσει αν αυτή η δύναμη αποτελεί, τουλάχιστον σε επίπεδο σχεδιασμού, ένα «νέο» και αξιόπιστο «εργαλείο» μιας ήδη δοκιμασμένης πολιτικής και στρατηγικής αντίληψης.

Οι καταβολές της έννοιας «Ανάπτυξη Στρατιωτικών Δυνάμεων»

Οι καταβολές της σημερινής δομής της Δ.Τ.Α. ανάγονται τυπικά στις ενέργειες της αμερικανικής κυβέρνησης που προηγήθηκαν και ακολούθησαν την αναγγελία του «δόγματος Κάρτερ» το 1980. Ωστόσο, η ικανότητα ανάπτυξης στρατιωτικών δυνάμεων πέρα από τα εθνικά σύνορα ανάγεται στην εξέλιξη του πολιτικού και στρατηγικού στοχασμού και της πρακτικής των Ηνωμένων πολιτειών μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η γεωγραφική θέση των Η.Π.Α και η ανάληψη και διατήρηση του ηγετικού ρόλου στο δυτικό κό-

σμο, είναι στοιχεία που καθορίζουν την ίδια την έννοια «εθνική άμυνα» των Ηνωμένων Πολιτειών. Οι αρμοδιότητές της ξεπερνούν την παραδοσιακή συνοριακή οριοθέτηση και επεκτείνονται σε διεθνές επίπεδο, με την αναγνώριση και τον προσδιορισμό αμυντικών υποχρεώσεων και ζωτικών συμφερόντων σ' ολόκληρο τον κόσμο.

Κατά συνέπεια, κύριο μέλημα του αμερικανικού σχεδιασμού είναι η απόκτηση και διατήρηση πολιτικών και στρατιωτικών μέσων. Μέσων απαραίτητων σε μια αμυντική πολιτική, που καθορίζεται από την αναμέτρηση μεταξύ μεγάλων δυνάμεων στην περιφέρεια, καθώς και από την ολοένα αυξανόμενη αλληλεξάρτηση μεταξύ των διεθνών παραγόντων.

Η δυνατότητα ανάπτυξης στρατιωτικών δυνάμεων σε παγκόσμια κλίμακα είναι η μόνη επιλογή, που μπορεί να αντικαταστήσει την μόνιμη παρουσία των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων σε απομακρυσμένα σημεία της γης. Παρουσία που γίνεται αδύνατη εξ αιτίας της μεγάλης έκτασης της περιφέρειας και της αυξανόμενης κοινωνικο-πολιτικής ευαισθησίας των χωρών του Τρίτου Κόσμου. Η στρατιωτική κινητικότητα σε παγκόσμια κλίμακα περιλαμβάνει μια ευρεία γκάμα διπλωματικών, πολιτικών και στρατιωτικών ενεργειών.

Λειτουργεί, είτε αποτρεπτικά, δηλώνοντας πολιτικές προθέσεις και καθορίζοντας τα όρια της «εθνικής» ασφάλειας και ανοχής, είτε αμυντικά, ως μέσο άμεσης στρατιωτικής επέμβασης.

Κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου, η έννοια «προβολή και ανάπτυξη στρατιωτικών δυνάμεων» βρήκε τη θέση της στα στρατηγικά δόγματα, προϊόντα της εξέλιξης του πολιτικοστρατηγικού στοχασμού των Η.Π.Α. Η ιδέα της ανάπτυξης στρατιωτικών δυνάμεων ενσωματώθηκε στην επιχειρηματολογία, που στα τέλη της δεκαετίας του '50 έθεσε σε αμφισβήτηση την αξιοπιστία των πυρηνικών εφαρμογών στους τοπικούς πολέμους (δόγμα μαζικών αντιποίνων - massive retaliation), και που οδήγησε στην επινόηση του δόγματος της «εύκαμπτης αντίδρασης» (Flexible response)¹. Η ικανότητα ταχείας επέμβασης στα σημαντικά στρατηγικά σημεία της γης και η κινητικότητα των στρατιωτικών δυνάμεων αποτελεί βασικό στοιχείο του δόγματος της εύκαμπτης αντίδρασης, που επιδιώκει την απόκτηση ικανότητας αντίδρασης προσαρμόσιμης σε οποιοδήποτε είδος πρόκλησης ή επίθεσης².

Όταν η νέα στρατηγική αντίληψη επικράτησε (μετά το 1961) στο Λευκό Οίκο, η κυβέρνηση Κέννεντυ υιοθέτησε την πρόταση των Μακναμάρα και Τέιλορ για το σχηματισμό μιας Αμερικανικής Δύναμης Ταχείας Ανάπτυξης και προώθησε στο Κονγκρέσο τα απαραίτητα για την αύξηση της στρατιωτικής κινητικότητας προγράμματα. Η τελική εγκατάλειψη αυτών των σχεδίων ήταν συνέπεια της αμερικανικής ανάμειξης στον πόλεμο του Βιετνάμ. Ο τερματισμός αυτού του πολέμου, η αποτυχία της πολιτικής των Η.Π.Α. στην νοτιο-ανατολική Ασία και η ανάπτυξη του «συνδρόμου του Βιετνάμ», εγκαίνιασε μια νέα περίοδο της αμερικανικής αμυντικής πολιτικής. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου η «απευθείας επέμβαση» θεωρείτο, από πολιτική και στρατιωτική άποψη, επιλογή προσωρινά απαράδεκτη.

Στα μέσα της δεκαετίας του 70, η κινητοποίηση αμερικανών ειδικών σε θέματα στρατηγικής, καθώς και στρατιωτικών οργανισμών, δημιούργησε μια ολόκληρη εκστρατεία, που στόχο είχε την νομιμοποίηση και την επανένταξη στο αμερικανικό πολιτικό και στρατηγικό λεξιλόγιο του όρου «δυναμική επέμβαση». Στόχος, η αντιμετώπιση των νέων διεθνών εξελίξεων (σοβιετική δραστηριοποίηση στον Τρίτο Κόσμο, εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα, αυξανόμενες διεκδικήσεις από τις περιφερειακές χώρες). Αυτή η εκστρατεία έστησε μια ολόκληρη φιλολογία γύρω από την «παρακμή» της ισχύος και τη φθορά της ικανότητας παρέμβασης των ΗΠΑ στην διεθνή σκηνή. Προετίμασε, έτσι, τα πνεύματα τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, για μια πιθανή στροφή της εξωτερικής και της αμυντικής πολιτικής των ΗΠΑ³.

Η καταγωγή του σημερινού σχήματος της Δ.Τ.Α.

Η σύγχρονη Δ.Τ.Α. είναι το στρατιωτικό μέσο, το προορισμένο να στηρίζει την αξιοπιστία του «δόγματος Κάρτερ» που εξαγγέλθηκε το 1980 και μετέβαλε τον προσανατολισμό της αμυντικής και της εξωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α. Το «δόγμα Κάρτερ» αντικατέστησε το «δόγμα Νίξον», σύμφωνα με το οποίο η ευθύνη για την ασφάλεια των περιφερειακών ζωνών είχε ανατεθεί σε τοπικές δυνάμεις. Υπό αμερικανική ηγεσία, στις στρατηγικά κρίσιμες περιοχές του Τρίτου Κόσμου δημιουργήθηκαν σταθεροποιητικά κέντρα, δηλαδή «καθεστώτα χωροφύλακες» υποστηριζόμενα από σημαντική αμερικανική οικονομική και στρατιωτική βοήθεια.

Σημαντικές εξελίξεις έλαβαν χώρα στη διεθνή σκηνή κατά τη διάρκεια του «δόγματος Νίξον», δηλαδή τη δεκαετία του '70. Παράλληλα με την ισορροπία δυνάμεων που χαρακτήριζε τις απ' ευθείας σχέσεις Ανατολής-Δύσης, νέα δεδομένα ήταν σε εξέλιξη στην περιφέρεια, σε μια περίοδο αναδιπλώσης των Η.Π.Α.

Η μειωμένη ικανότητα ελέγχου και παρέμβασης των Η.Π.Α. στη διαδικασία διαμόρφωσης των νέων συνθηκών, προσέδωσε διαφορετική διάσταση σε τρεις τομείς: Πρώτον στην αυξανόμενη οικονομική εξάρτηση των δυτικών χωρών από τις ευαίσθητες και ασταθείς περιοχές του Περσικού Κόλπου και της Νότιας Αφρικής, δεύτερον στις κοινωνικοπολιτικές μεταβολές που διαδραματίζονται στις υπανάπτυκτες χώρες και τρίτον στην εξάπλωση της Σοβιετικής Ένωσης εκτός της παραδοσιακής «ζώνης επιρροής» της. Χρειάστηκε, όμως, η επίκληση τριών συγκεκριμένων γεγονότων για να δικαιολογηθεί η επίσημη στροφή στην εξωτερική και την αμυντική πολιτική των Η.Π.Α. το 1980:

Μετά την ιρανική επανάσταση η ακαθοριστία των διαθέσεων του ιρανικού καθεστώτος απέναντι στη Σοβιετική Ένωση και η ανικανότητά του να αποκαταστήσει την εσωτερική τάξη στη χώρα, καθιστούσαν το Ιράν εύληπτο στη σοβιετική επιρροή και υποψήφιο πρόξενο αστάθειας στην περιοχή. Αλλά και μόνη η βεβαιότητα για τα αντιαμερικανικά αισθήματα του νέου καθεστώτος θα ήταν αρκετή για να στερήσει τις ΗΠΑ από το κυριότερο σημείο αναφοράς τους στην περιοχή και να υπογραμμίσει την ακαταλληλότητα του «δόγματος Νίξον».

Η σοβιετική εισβολή στο Αφγανιστάν έφερε τη Σοβιετική Ένωση σε μικρή απόσταση από τις πετρελαιοπαραγωγές περιοχές. Το γεγονός θεωρήθηκε ως απόδειξη της σοβιετικής δραστηριοποίησης και χρησιμοποιήθηκε ως εύληπτο και συγκεκριμένο επιχείρημα προπαγάνδας κατά των επεκτατικών τάσεων της ΕΣΣΔ.

Τέλος, η επίκληση της υπόθεσης των αμερικανών ομήρων της Τεχεράνης, που αποτέλεσε πλήγμα για το αμερικανικό γοήτρο. Η υπόθεση χρησιμοποιήθηκε για να προκαλέσει την εθνική αγανάκτηση και να προετοιμάσει τα πνεύματα για μια επίσημη στροφή.

Στις 23 Ιανουαρίου 1980, ο πρόεδρος Κάρτερ, κατά την διάρκεια της ετήσιας ομιλίας του προς το Κογκρέσσο, άνοιξε τη νέα δεκαετία εξαγγέλλοντας ότι η αμερικανική κυβέρνηση είναι έτοιμη να μεταχειριστεί τις ένοπλες δυνάμεις της για να προστατεύσει τα αμερικανικά συμφέροντα σε μια ακαθόριστη περιοχή που είχε σαν κέντρο τις πετρελαιοπαραγωγές περιοχές του Περσικού Κόλπου:

«Οποιαδήποτε απόπειρα προερχόμενη από εξωτερική προς την περιοχή δύναμη, που θα αποσκοπεί στον έλεγχο των πετρελαιοφόρων ζωνών του Περσικού Κόλπου, θα θεωρηθεί ως επίθεση εναντίον ζωτικών συμφερόντων των Η.Π.Α. και θα αντιμετωπισθεί με όλα τα αναγκαία μέσα, συμπεριλαμβανομένων και των στρατιωτικών»⁴.

Παράλληλα, ανακοινώθηκε η εφαρμογή ενός συλλογικού συστήματος ασφάλειας για την περιοχή που περιλάμβανε:

- τη δημιουργία πολιτικής συναίνεσης μεταξύ των δυτικών χωρών και των χωρών του Περσικού Κόλπου
- την προώθηση διπλωματικών λύσεων της αραβο-ισραηλινής διένεξης,
- τη στενή οικονομική συνεργασία μεταξύ των Η.Π.Α. και των κρατών της περιοχής καθώς και την εφαρμογή συγκρατημένης και πειθαρχημένης ενεργειακής πολιτικής, και
- την εφαρμογή ενός αμυντικού συστήματος που περιλαμβάνει πρώτον τη βελτίωση της ικανότητας προβολής και ανάπτυξης των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων, δεύτερον την αύξηση της στρατιωτικής παρουσίας των ΗΠΑ στον Ινδικό Ωκεανό, και τρίτον την προώθηση των διαπραγματεύσεων με τα κράτη της περιοχής με σκοπό τη δημιουργία θάσεων και στρατιωτικών διευκολύνσεων⁵.

Έγινε τότε λόγος για θεαματική στροφή της εξωτερικής και της αμυντικής πολιτικής των Η.Π.Α. Το μόνο σίγουρο είναι ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες απομακρύνθηκαν οριστικά από την πολιτικο-στρατηγική σύλληψη της δεκαετίας του '70. Η επίσημη επανένταξη στο αμερικανικό λεξιλόγιο του όρου «δυναμική και άμεση επέμβαση» ως νόμιμου μέσου της περιφερειακής πολιτικής, δεν ήταν όμως όσο ξαφνική και θεαματική θέλει να παρουσιάζεται· δεν ανάγεται στη χρονική στιγμή της εξαγγελίας του «δόγματος Κάρτερ». Η αναφορά σε συγκεκριμένα γεγονότα αποδεικνύει ότι μόνο για ένα μικρό χρονικό διάστημα, που συνέπεσε με τον τερματισμό του πολέμου του Βιετνάμ και με την υπόθεση Γουότεργκαϊτ, οι ΗΠΑ διέκοψαν τη συνέχεια της μεταπολεμικής παράδοσης στην αμυντική και την εξωτερική τους πολιτική.

Παράλληλα με την εκστρατεία εναντίον της «παρακμής» της αμερικανικής ισχύος (κατά την περίοδο της ύφεσης και της αμερικανικής αναδίπλωσης) οι ΗΠΑ δεν σταμάτησαν να φροντίζουν για την εξασφάλιση της επιρροής τους. Προσπάθησαν να ελέγχουν τις εξελίξεις στη Μέση Ανατολή, και συγκέντρωσαν τα απαραίτητα στρατιωτικά μέσα που προσέδιδαν αξιοπιστία στο επίσημο στρατηγικό δόγμα της εύκαμπτης αντίδρασης.

Στο διπλωματικό τομέα: με την προώθηση (με αμερικανική πρωτοβουλία) της διαδικασίας επίλυσης του αραβο-ισραηλινού προβλήματος, που κατέληξε στις διμερείς συμφωνίες του Καμπ-Ντέιβιντ, οι ΗΠΑ προσπάθησαν να εξασφαλίσουν, σαν εγγυήτρια δύναμη, τον έλεγχο της περιοχής της αραβο-ισραηλινής σύρραξης.

Στο στρατιωτικό τομέα: ενώ το διάστημα 1976-1980 χαρακτηρίζεται από τον περιορισμό των στρατηγικών δαπανών, η εξέταση των ετήσιων προϋπολογισμών παρέχει ενδείξεις για την πιθανότητα αναθεώρησης της αμυντικής πολιτικής. Αρχίζοντας από τον προϋπολογισμό του Οικον. Έτους 1976 της κυβέρνησης Φορντ και κατά το διάστημα των επόμενων τεσσάρων χρόνων της κυβέρνησης Κάρτερ, οι στρατιωτικές δαπάνες ακολούθησαν συντηρητική αλλά σταθερά ανοδική πορεία. Παράλληλα, παρατηρήθηκε εκδήλωση ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για τη βελτίωση της κινητικότητας (mobility) των συμβατικών ενόπλων δυνάμεων, που προορίζονται τόσο για το ευρωπαϊκό, όσο και για τα περιφερειακά θέατρα επιχειρήσεων⁶.

Το περιεχόμενο δύο μελετών που έγιναν στο Πεντάγωνο το 1977, (PRM 10 - Presidential Review Memorandum και P.D. 18 - Presidential Directive), είναι επίσης ενδεικτικό του ενδιαφέροντος της κυβέρνησης Κάρτερ, για την ενίσχυση του συμβατικού στρατιωτικού δυναμικού και για την πιθανότητα να χρησιμοποιηθεί εκτός της νατοϊκής περιφέρειας⁷.

Τέλος, ο καθορισμός μιας ομάδας σχεδιασμού για τη Δύναμη Ταχείας Ανάπτυξης (28.6.79), η δημιουργία του «Readiness Command» στη Φλόριντα (1.10.79) με προορισμό την διεξαγωγή επιχειρήσεων κατ' αρχήν στην Καραϊβική και με προοπτικές για διεθνή δράση και ο διορισμός του στρατηγού Kelley, του Σώματος των Πεζοναυτών, στη διοίκηση της Δ.Τ.Α. (29.11.79), είναι μια σειρά από ενέργειες που προηγήθηκαν του «δόγματος

Κάρτερ»⁸. Η εξαγγελία του ήρθε να επιβεβαιώσει και να νομιμοποιήσει αυτές τις ενέργειες τη στιγμή που η διεθνής συγκυρία ήταν κατάλληλη για να δικαιολογήσει μια επίσημη πολιτική στροφή.

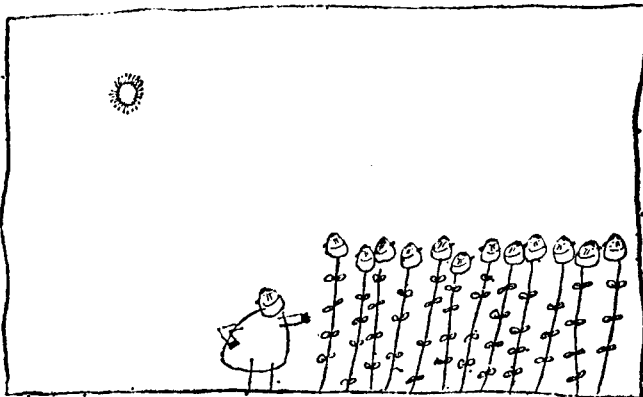
Στις Ηνωμένες Πολιτείες το «δόγμα Κάρτερ» προκάλεσε αντιφατικές αντιδράσεις. Αυτές οφείλονταν πρώτον στην ανεπαρκή οριοθέτηση της περιοχής στην οποία αναφέρεται η νέα πολιτικο-στρατιωτική δέσμευση, δεύτερον στον ασαφή προσδιορισμό των πιθανών προκλήσεων και των εχθρικών πράξεων και τρίτον και κυριότερον στον ασαφή προσδιορισμό των πολιτικών και στρατιωτικών μέσων που θα απαιτηθούν για την αντιμετώπισή τους.

Τα ερωτήματα που τέθηκαν τότε και εκκρεμούν μέχρι σήμερα είναι:

- οι αμερικανικές στρατιωτικές δυνάμεις είναι σε θέση να εκπληρώσουν αυτή τη δέσμευση;
- πώς θα συμφιλιωθεί η αμερικανική κοινή γνώμη με τις στρατιωτικές επιλογές που απαιτεί ο νέος προσανατολισμός;
- πώς θα ξεπεραστούν οι θεσμικοί περιορισμοί που προκύπτουν από το Σύνταγμα και το «War Power Act Resolution»;

Η αμυντική πολιτική του Ρήγκαν και η ενσωμάτωση της Δ.Τ.Α.

Το 1981 η κυβέρνηση Ρήγκαν υιοθέτησε ένα νέο στρατηγικό σχήμα, που ανακοινώθηκε επίσημα το 1982 και που έγινε το στήριγμα ενός φιλόδοξου προγράμματος εξοπλισμού των ΗΠΑ (1,3 τρισεκατομμύρια δολάρια για τα Οικον. Έτη 1982-1986). Η βασική ιδέα του νέου σχήματος, που έγινε γνωστό με την ονομασία «οριζόντια κλιμάκωση» (horizontal escalation), είναι η ικανότητα μεταφοράς της εστίας ενός τοπικού πολέμου σε ένα ή περισσότερα σημεία της γης. Το κύριο αντικείμενο για τον αμερικανικό αμυντικό μηχανισμό είναι να αποκτήσει και να διατηρήσει την ικανότητα προσδιορισμού και εκμετάλλευσης των τρωτών σημείων της Σοβιετικής Ένωσης σε παγκόσμια κλίμακα, αναλαμβάνοντας την πρωτοβουλία μιας δυναμικής απάντησης σε οποιοδήποτε θέατρο επιχειρήσεων⁹.

Σκίτσο του Γόρτζι Γόσσακ.

Τα δικά μου τα χωράφια...

Η περιοχή της Νοτιο-Δυτικής Ασίας απεικονίζει υποδειγματικά το πνεύμα της «οριζόντιας κλιμάκωσης». Είναι η ζώνη όπου η Σοβιετική Ένωση πλεονεκτεί γεωγραφικά και στρατιωτικά. «Η αμερικανική “αποτροπή” στον Περσικό Κόλπο βασίζεται στη θέληση και την ικανότητα να περιορισθεί ή να επεκταθεί οποιαδήποτε σύρραξη προς άλλες περιοχές»¹⁰. Η αξιοπιστία αυτής της στρατηγικής απαιτεί έναν ακριβή και εύκαμπτο μηχανισμό λήψης αποφάσεων, καθώς και ένοπλες δυνάμεις που να διακρίνονται για την πολυμορφία, την ευελιξία και την πολυλειτουργικότητά τους.

Η Δ.Τ.Α. αποτελεί μέρος αυτής της στρατηγικής. Η διεύρυνση της επιχειρησιακής της ευθύνης απεικονίστηκε στον τρόπο κατανομής των δαπανών του προϋπολογισμού και στις οργανωτικές μεταβολές που υπέστη από την κυβέρνηση Ρήγκαν.

Η επάνδρωση και η ενίσχυση του νεοσύστατου U.S. CENTCOM, (Στρατηγείο επιχειρησιακού σχεδιασμού για την περιοχή της Νοτιο-Δυτικής Ασίας), παραμένει μια από τις σημαντικότερες υποχρεώσεις των στρατιωτικών δυνάμεων που περιλαμβάνει η Δ.Τ.Α. Αλλά οι ίδιες δυνάμεις προορίζονται επίσης για την ενίσχυση των δυνάμεων του NATO, του Ειρηνικού Ωκεανού (PACOM) και για μια ευρεία γκάμα επιχειρήσεων σε ολόκληρο τον κόσμο (π.χ. στρατιωτική επέμβαση στην Κεντρική Αμερική).

Από το Οικονομικό Έτος 1984 τα κονδύλια που προορίζονται για την Δ.Τ.Α. είναι διαφορετικά από αυτά που προορίζονται για την περιοχή της Νοτιο-Δυτικής Ασίας.

Η Δ.Τ.Α. καλύπτει και τις δύο αποστολές που συνυπάρχουν στην αμυντική πολιτική της κυβέρνησης Ρήγκαν:

Ως μέσο ταχείας ανάπτυξης στρατιωτικών δυνάμεων σε παγκόσμια κλίμακα, προσθέτει τα στοιχεία της ευελιξίας και της πολυλειτουργικότητας στη συγκρότηση της *ναυτικής στρατηγικής των ΗΠΑ*.

Συμμετέχει στο σύστημα της *συλλογικής* συμβατικής άμυνας των στρατηγικά σημαντικών περιοχών της Ευρώπης, της Κορέας και του Περσικού Κόλπου.

Αποστολή και στρατηγική της Δ.Τ.Α.

«Στην πραγματικότητα η Δ.Τ.Α. δεν είναι ένα αυτό καθαυτό στρατιωτικό σώμα. Είναι απλά μια διανοητική κατάσταση που καλύπτεται από ένα απόθεμα στρατιωτικών δυνάμεων και την αποφασιστικότητα για δράση»¹¹. Στρατηγικός στόχος είναι η ταχεία ανάπτυξη στρατιωτικών δυνάμεων στο πεδίο της σύρραξης με σκοπό να ανατραπούν οι συνθήκες που έχουν προβλεφθεί από τον επιτιθέμενο, να του αφαιρεθεί η πρωτοβουλία δράσης και να υποχρεωθεί να αντιδράσει. Η αποστολή της Δ.Τ.Α. είναι κατ' αρχήν «αποτρεπτική». Σκοπός της είναι να γνωστοποιήσει στη Σοβιετική Ένωση ότι σε περίπτωση εχθρικής ενέργειας θα είχε να αντιμετωπίσει τις ένοπλες δυνάμεις των Η.Π.Α.¹² Η δεύτερη αποστολή της Δ.Τ.Α. είναι «αμυντική». Οι αμερικανοί αρμόδιοι αναγνωρίζουν ότι η Δ.Τ.Α. είναι ανίκανη να αντιμετωπίσει μια μαζική σύρραξη. Στόχος της είναι να εξασφαλίσει μια ισχυρή αντίσταση στο αρχικό θέατρο των επιχειρήσεων, με την προοπτική να γενικευθεί η σύρραξη και να εξαπλωθεί και σε άλλες περιοχές¹³.

Οι υπεύθυνοι της κυβέρνησης Ρήγκαν δεν απέκλεισαν την πιθανότητα να χρησιμοποιηθούν τακτικά πυρηνικά όπλα στις επιχειρήσεις της Δ.Τ.Α., ενώ εκ μέρους της κυβέρνησης Ρήγκαν ο C. Weinberger δήλωνε: «... οφείλουμε να διαθέτουμε τακτική πυρηνική ικανότητα για την υποστήριξη των θεάτρων του NATO, του PACOM και της Νοτιο-Δυτικής Ασίας».

Πιθανές επιχειρήσεις της Δ.Τ.Α. στην περιοχή της Ν.Δ. Ασίας

Διαφύλαξη των εγκαταστάσεων του πετρελαίου και της ναυσιπλοΐας: Τα περιθώρια για στρατιωτικές επιχειρήσεις στον Περσικό Κόλπο είναι αρκετά περιορισμένα. Η έκταση και η φύση των εγκαταστάσεων πετρελαίου δυσχεραίνει την υπεράσπισή τους, τόσο απέναντι σε επιθέσεις τακτικών αεροπορικών δυνάμεων, όσο και απέναντι σε πράξεις «σαμποτάζ». Το ίδιο δύσκολη είναι και η προστασία της ναυσιπλοΐας στον Περσικό Κόλπο, όπου η στενότητα του πεδίου και η έλλειψη βάσεων ξηράς δεν θα άφηνε μεγάλα περιθώρια δράσης στις αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις¹⁴.

Αντιμέτωπιση σοβιετικής επίθεσης: Το πρώτο πιθανό σενάριο που συνάγεται από τη στενή ερμηνεία της διατύπωσης του «δόγματος Κάρτερ», είναι η αντιμετώπιση μιας σοβιετικής προέλασης μέσα από τις περιοχές που προσφέρουν εδαφική πρόσβαση (Ιράν-Πακιστάν) προς τις πετρελαιοφόρες ζώνες του Περσικού Κόλπου. Παρακάμπτοντας την αμφιβολία για τα πολιτικά κίνητρα που θα ωθούσαν τη Σοβιετική Ένωση σε μια τέτοια κίνηση, οι επιχειρησιακές δυσχέρειες που θα είχαν να αντιμετωπίσουν οι σοβιετικές δυνάμεις δεν είναι ευκαταφρόνητες. Από την άλλη πλευρά, για να αντιμετωπίσουν μια τέτοια ενδεχόμενη επίθεση οι αμερικανικές δυνάμεις, θα έπρεπε να δράσουν με μεγάλη ακρίβεια και ευελιξία, εκμεταλλευόμενες τις αδυναμίες των σοβιετικών θέσεων. Οι αμερικανοί υπεύθυνοι αναγνωρίζουν μικρές πιθανότητες για την πραγματοποίηση του παραπάνω σεναρίου. Περισσότερο πιθανή είναι η αμερικανική παρέμβαση πρώτον σε μια σύρραξη μεταξύ τοπικών δυνάμεων και δεύτερον σε μια εσωτερική αναταραχή:

Στην πρώτη περίπτωση, οι παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπ' όψη είναι η πιθανότητα μιας εκ των υστέρων σοβιετικής ανάμειξης και η ισορροπία δυνάμεων μεταξύ των τοπικών εθνικών στρατών. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι το επίπεδο εκσυγχρονισμού και η επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα των τοπικών ενόπλων δυνάμεων είναι αρκετά υψηλά. Σε πολιτικό επίπεδο, είναι αμφίβολο αν η ευαισθησία των κρατών της περιοχής θα επέτρεπε την άμεση αμερικανική επέμβαση. Εξ' άλλου, σε περίπτωση επέμβασης οι ΗΠΑ θα ήταν υποχρεωμένες να δικαιολογήσουν το ρόλο του «χωροφύλακα» ενώπιον της αμερικανικής και της διεθνούς κοινής γνώμης.

Για τη δεύτερη περίπτωση, προβλέπει ότι η αποσταθεροποιητική κατάσταση που θα απειλούσε ένα καθεστώς της περιοχής, μπορεί να προέλθει είτε από τη δράση καθαρά εσωτερικών παραγόντων, είτε από την έμμεση σοβιετική παρέμβαση (π.χ. υποστήριξη επαναστατικών κινημάτων). Μια αμερικανική στρατιωτική επέμβαση θα απαιτούσε τη χρησιμοποίηση ειδικών μονάδων, εκπαιδευμένων και εξοπλισμένων για επιχειρήσεις «ανταρτοπολέμου». Και σ' αυτήν την περίπτωση είναι αμφίβολο αν το απειλούμενο καθεστώς θα δεχόταν την αμερικανική παρέμβαση. Εξ' άλλου σε τέτοιες καταστάσεις η χρησιμοποίηση πολιτικών και διπλωματικών μέσων ενδείκνυται περισσότερο από τη χρήση στρατιωτικής βίας, που συχνά δεν είναι σε θέση να εγγυηθεί τις προσδοκώμενες λύσεις¹⁵.

Σχηματισμός και εξέλιξη της Δ.Τ.Α.

Στις 1 Οκτωβρίου 1979 ο πρόεδρος Κάρτερ ανακοίνωσε το σχηματισμό της Δ.Τ.Α., δίνοντας της διεθνή προσανατολισμό. Μετά την εξαγγελία του «δόγματος Κάρτερ», που περιόριζε κατ' αρχήν τη δράση της Δ.Τ.Α. στον Περσικό Κόλπο, το στρατηγείο της εγκαταστάθηκε στη βάση Mc Dill στην Τάμπα της Φλόριντα, το Μάιο του 1980. Χαρακτηριστικό είναι ότι δεν επρόκειτο για τη δημιουργία ενός νέου στρατιωτικού σχήματος. Η νέα

διοίκηση που δημιουργήθηκε επανδρώθηκε από στρατιωτικές μονάδες που ανήκουν στην κεντρική εφεδρεία των Η.Π.Α. Οι οργανωτικές πρωτοβουλίες, κατευθύνθηκαν προς τρία αντικείμενα: τη διοικητική οργάνωση, την προώθηση προγραμμάτων με σκοπό τη βελτίωση της στρατηγικής κινητικότητας των μονάδων της Δ.Τ.Α. και τέλος την κατασκευή υποδομής από βάσεις και στρατιωτικές διευκολύνσεις στην περιοχή του Περσικού Κόλπου.

Διοίκηση

Η διοίκηση της Δ.Τ.Α. τέθηκε επί κυβέρνησης Κάρτερ υπό τον έλεγχο του Στρατού Ξηράς και συγκεκριμένα του REDCOM. Οι μονάδες που προορίζονταν για τη Δ.Τ.Α. έμεναν σε περίοδο ειρήνης υπό τον έλεγχο των σωμάτων, από τα οποία προέρχονταν (Στρατός Ξηράς - Ναυτικό - Αεροπορία - Σώμα Πεζοναυτών) και μόνο σε περίπτωση επι-στράτευσης περνούσαν υπό τη διοίκηση του επικεφαλής της Δ.Τ.Α. Η ευθύνη της ζώνης των επιχειρήσεων κατανεμήθηκε μεταξύ δύο διαφορετικών διοικήσεων (στρατηγείων) του European Command (EUCOM) και του Pacific Command (PACOM).

Δύο σημαντικές μεταβολές στη διοίκηση της Δ.Τ.Α. αποφασίστηκαν από την κυβέρνηση Ρήγκαν: Το 1981 η Δ.Τ.Α. έγινε αυτοτελής «task force» που δεν τελούσε πλέον υπό τον έλεγχο του Στρατού Ξηράς, ενώ το 1983 η επιχειρησιακή ευθύνη της περιοχής της Νοτιο-Δυτικής Ασίας μεταφέρθηκε στην νέα διοίκηση U.S. CENTCOM (Central Command)¹⁶. Το στρατηγείο του U.S. CENTCOM παρέμεινε στην Φλόριντα, ενώ παράλληλα ιδρύθηκε ένα προωθημένο στρατηγείο (forward Headquarters Element) στον Ινδικό Ωκεανό. Η σύγχυση γύρω από τη διοικητική οργάνωση της Δ.Τ.Α. δημιούργησε αμφιβολίες γύρω από την επιχειρησιακή της αποτελεσματικότητα. Η διαμάχη για τον έλεγχο της αποστολής της εξελίχθηκε στα πλαίσια του παραδοσιακού ανταγωνισμού μεταξύ των σωμάτων των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων, ιδιαίτερα μεταξύ του Στρατού Ξηράς και του Σώματος των Πεζοναυτών.

Η Σύνθεση της Δ.Τ.Α.

Οι εκδοχές που δίνονται τόσο για τη σύνθεση όσο και για το μέγεθος της Δ.Τ.Α. ποικίλλουν. Σύμφωνα με τους υπεύθυνους εξαρτώνται από τη φύση της εκάστοτε επιχείρησης και καθορίζονται ad hoc.

Ένα μεγάλο ποσοστό των διαθέσιμων στη Δ.Τ.Α. μονάδων προορίζεται συγχρόνως για την ενίσχυση του νατοϊκού θεάτρου και της περιοχής της Νοτιο-Ανατολικής Ασίας. Κατά συνέπεια, ένα μεγάλο μέρος των αμερικανικών δυνάμεων δεν θα ήταν διαθέσιμο για το ευρωπαϊκό θέατρο σε περίπτωση διπλής κινητοποίησης¹⁷. Για να καλύψει και τις δύο αμυντικές της δεσμεύσεις η αμερικανική κυβέρνηση θα έπρεπε, είτε να δημιουργήσει νέες μονάδες, είτε να ελαττώσει το δυναμικό της Δ.Τ.Α. (λύσεις που δεν φαίνεται να αντιμετωπίζονται), είτε να επιτύχει την αύξηση της συμμετοχής των ευρωπαϊκών συμμάχων στη νατοϊκή άμυνα.

Στρατηγική κινητικότητα (strategic mobility)

Η προβολή και η ανάπτυξη στρατιωτικών δυνάμεων σε μεγάλες αποστάσεις επισύρει τη εξασφάλιση των μέσων για τη μετακίνηση του έμψυχου υλικού και του εξοπλισμού του

καθώς και την επιτόπου υποστήριξη των επιχειρήσεων. Η μεγάλη απόσταση μεταξύ των Η.Π.Α. και της Νοτιο-Δυτικής Ασίας και η έλλειψη βάσεων και στρατιωτικών διευκολύνσεων στην περιοχή, υποχρέωσε το σχεδιασμό της Δ.Τ.Α. να μεριμνήσει για τη θελίωση της κινητικότητας των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων. Στα πλαίσια αυτά προωθήθηκαν προγράμματα «προ-αποθήκευσης» υλικού καθώς και θαλάσσιας και αεροπορικής μεταφοράς έμψυχου και άψυχου υλικού.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις ειδικών του Πενταγώνου η παρούσα κινητικότητα επιτρέπει την ανάπτυξη 5-7 μεραρχιών στην περιοχή του Περσικού Κόλπου σε διάστημα 45 ημερών. Ο βραχυπρόθεσμος στόχος για το έτος 1978 είναι η δυνατότητα ανάπτυξης 2 1/2 μεραρχιών σε 15 ημέρες και 5-7 μεραρχιών σε 30 ημέρες¹⁸. Σε περίπτωση διπλής επιστράτευσης, τα διαθέσιμα μέσα «στρατηγικής κινητικότητας» δεν επαρκούν για την κάλυψη των απαιτήσεων του ευρωπαϊκού θεάτρου και των επιχειρήσεων της Δ.Τ.Α. Ας σημειωθεί, ότι η αμερικανική κυβέρνηση δεν αντιμετωπίζει το ενδεχόμενο πρόσθετων δαπανών για την ενίσχυση του νατοϊκού δυναμικού.

Βάσεις και στρατιωτικές διευκολύνσεις

Όλες οι μέχρι τώρα αμερικανικές επιχειρήσεις στηρίχτηκαν στην ύπαρξη υποδομής από βάσεις και στρατιωτικές διευκολύνσεις. Στην περιοχή ανάπτυξης των δυνάμεων της Δ.Τ.Α. οι ΗΠΑ δεν διαθέτουν μόνιμες βάσεις εξ αιτίας της απροθυμίας των τοπικών κυβερνήσεων να εμπλακούν στην υπόθεση της Δ.Τ.Α. με την επίσημη αποδοχή μόνιμης στρατιωτικής παρουσίας στο έδαφός τους. Για να ξεπεραστεί το πρόβλημα, οι κυβερνήσεις Κάρτερ και Ρήγκαν ανέλαβαν μια σειρά διπλωματικών ενεργειών με σκοπό την εξασφάλιση αμερικανικής πρόσβασης σε ναυτικές και αεροπορικές διευκολύνσεις της περιοχής. Ταυτόχρονα αύξησαν τα κονδύλια που προορίζονταν για τη διαμόρφωση των διαθέσιμων στρατιωτικών διευκολύνσεων στη Νότια Ευρώπη (Πορτογαλία, Τουρκία, Κύπρος), στην Αφρική και στη Μέση Ανατολή.

Η μοναδική μόνιμη αμερικανική εγκατάσταση στον Ινδικό Ωκεανό είναι το νησί Ντιέγκο Γκαρσία, το οποίο διαθέτει ένα σημαντικό επικοινωνιακό δίκτυο και προσφέρει ελλιμενισμό σε ένα μικρό στόλο 12 πλοίων.

Οι αμερικανικές δυνάμεις έχουν πρόσβαση (όχι αυτόματα και υπό περιορισμούς) στην Κέννα, τη Σομαλία το Ομάν, τη Λιβερία και το Μαρόκο. Οι αεροπορικές βάσεις «Caigo West» και «Ras Banas» στην Αίγυπτο είναι διαθέσιμες μόνο σε περίπτωση ανάγκης, όπως και οι αντίστοιχες της Σαουδικής Αραβίας και του Πακιστάν¹⁹. Για λόγους πολιτικής, οι ΗΠΑ αναγκάστηκαν να αρνηθούν, κατ' αρχήν, προσφορά από το Τελ Αβίβ στρατιωτικών διευκολύνσεων σε ισραηλινό έδαφος, αν και δεν αποκλείεται η χρησιμοποίησή τους σε περίπτωση ανάγκης.

Σύστημα συλλογικής ασφάλειας στον Περσικό Κόλπο

Η στάση των τοπικών δυνάμεων απέναντι στη νέα αμερικανική δέσμευση ήταν επιφυλακτική και δύσπιστη. Εξ αιτίας της ιδεολογικής ευαισθησίας και της κοινωνικο-πολιτικής αστάθειας, που χαρακτηρίζει τα κράτη του αραβικού κόσμου, οι κυβερνήσεις απέφυγαν να δεσμευθούν δημόσια και επίσημα. Εξ άλλου, δεν φάνηκαν να συμμερίζονται την αμερικανική ανησυχία περί σοβιετικής απειλής, εκτιμώντας ότι το παλαιστινιακό ζήτημα αποτελεί την πραγματική απειλή για την ασφάλεια της περιοχής.

Εκτός από τη μόνιμη αμερικανική στρατιωτική παρουσία στη Νοτιο-Δυτική Ασία, τα

σχέδια των ΗΠΑ περιλαμβάνουν την οργάνωση ενός τοπικού συστήματος ασφάλειας με την συμμετοχή των τοπικών δυνάμεων. Για το σκοπό αυτό προωθούν την αμυντική συνεργασία μεταξύ τους και ενισχύουν τις ένοπλες της δυνάμεις²⁰.

Στα πλαίσια της εφαρμογής αυτού του συστήματος, το 1981 συγκροτήθηκε με πρωτοβουλία της Σαουδικής Αραβίας, το «Συμβούλιο Ασφάλειας του Περσικού Κόλπου», με την συμμετοχή του Κουβέιτ, των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, του Ομάν και του Κατάρ. Τα κοινά προγράμματα που προώθησε το Συμβούλιο του Κόλπου είναι η οργάνωση μιας πολυεθνικής στρατιωτικής δύναμης και η δημιουργία πολεμικής βιομηχανίας. Ενισχύοντας τον εκσυγχρονισμό των ενόπλων δυνάμεων της Σαουδικής Αραβίας, οι ΗΠΑ διαμορφώνουν μια υποδομή από στρατιωτικές διευκολύνσεις και εγκαταστάσεις ηλεκτρονικού ελέγχου και παρατήρησης εναρμονισμένη με τη δομή των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων και προσαρμοσμένη στις ανάγκες τους. Η πρόταση της αμερικανικής κυβέρνησης (1983) για τη δημιουργία μιας ιορδανικής Δύναμης Ταχείας Ανάπτυξης δεν έγινε δεκτή από το Κονγκρέσο, κυρίως λόγω των ισραηλινών αντιδράσεων.

Η συμβολή των δυτικών συμμάχων

Οι ΗΠΑ θεωρούν λογικό να μοιραστούν την ευθύνη για την ασφάλεια της πρόσβασης στη ζωτική περιοχή του Περσικού Κόλπου με τα υπόλοιπα δυτικά κράτη (Ευρώπη-Ιαπωνία). Κι αυτό γιατί οι οικονομίες αυτών των χωρών εξαρτώνται από τη διακίνηση του πετρελαίου και την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας.

Υπολογίζουν σε μια άμεση συμβολή των δυτικών συμμάχων τους: Είτε με τη συμμετοχή τους στη ναυτική παρουσία στον Ινδικό Ωκεανό και στην κατασκευή της απαραίτητης υλικής υποδομής στην περιοχή, είτε με τη διάθεση στρατιωτικών διευκολύνσεων στην Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή και με την παροχή τεχνικής βοήθειας στα κράτη του Περσικού Κόλπου. Οι ΗΠΑ υπολογίζουν, επίσης, στην έμμεση συμβολή των δυτικών συμμάχων. Τέτοια συμβολή είναι η αύξηση των εθνικών αμυντικών δαπανών των κρατών-μελών του ΝΑΤΟ και της Ιαπωνίας και η κινητοποίηση των στρατιωτικών εφεδρειών των χωρών που συμμετέχουν στην άμυνα του κεντρικού ευρωπαϊκού θεάτρου. Θα μπορούσε να αποδεσμευθεί, έτσι, και να τεθεί στη διάθεση της Δ.Τ.Α. ένα μέρος των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων, που είναι προς το παρόν απαραίτητο στο ευρωπαϊκό θέατρο.

Ζητώντας μια άμεση συμβολή, οι ΗΠΑ επιζητούν να ενσωματώσουν και να προσαρμόσουν διαφορετικές εθνικές πολιτικές και διεθνείς προσανατολισμούς σ' ένα προκατασκευασμένο πολιτικό και στρατηγικό σχέδιο, που είναι εναρμονισμένο με τις αμερικανικές επιδιώξεις. Υπό αυτές τις συνθήκες, ακόμη και αν οι δυτικές χώρες ήταν διατεθειμένες να αναλάβουν αυτή την εξωνατοϊκή δέσμευση, μια τέτοια επιχείρηση θα ήταν, αν όχι ασύλληπτη, τουλάχιστον δύσκολα πραγματοποιήσιμη.

Όσο για τον έμμεσο τρόπο συμβολής των δυτικών κρατών, εξαρτάται από το κατά πόσον η εθνική στρατηγική των ΗΠΑ της δύναμης που κατέχει την ηγετική θέση στην Ατλαντική Συμμαχία, είναι σε θέση να παρασύρει έμμεσα τα κράτη-μέλη σε πολιτικο-στρατηγικές επιλογές που ξεπερνούν τα όρια του «partnership».

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Maxwell Taylor: *The Uncertain Trumpet*, Happer and Brothers Publishers, New York, 1959-σ.σ. 6, 191.
2. Michael Klare: *The Brown Doctrine. Have R.D.F. will travel*, The Nation, March 8, 1980.
3. M. Taylor: *The Legitimate claims of National Security*, Foreign Affairs, April 1974, Vol. 52, No. 3.
4. Hedrick Smith: *The Carter Doctrine*, New York Times, January 24, 1980.
5. *Persian Gulf, Southwest Asia, Indian Ocean. Developing a Cooperative Security Framework*, U.S. Department of State. Bureau of Public Affairs, Washington D.C., March 24, 1980, Current Policy No. 152.
6. Samuel F. Wells: *A question of priorities: a comparison of the Carter and Reagan Defense Programs*, Orbis, Fall 1983.
7. Sherwood S. Cordier: *U.S. Military Power and Rapid Deployment Requirements in the 1980s*. Westview Replica Edition, 1983 και, *Rapid Deployment Force*. Issue Brief No. 1B 80027, 10-23.81, The library of Congress - Congressional Research Service σ. 1.
8. ό.π., σ.σ. 16-17.
9. Joshua M. Epstein: *Horizontal Escalation*, International Security, Winter 1983, Vol. 8, No. 3.
10. Δήλωση του C. Weinberger στο άρθρο του George Wilson: *U.S. may hit Soviet outposts in event of oil cut off* The Washington Post, July 17, 1981.
11. Gen. Victor A. Krulak: *The Rapid Deployment Force, Criteria and Imperatives*, Strategic Review, Spring 1980, Vol. VIII, No. 2.
12. Δήλωση του R. Comer (υφυπουργού άμυνας στην κυβέρνηση Κάρτερ) στο άρθρο του Michael R. Gordon: *The Rapid Deployment Force - Too Large Too Small or just Right for its Task?*, National Journal, March 13, 1982, No. 11.
13. Kenneth N. Waltz: *A Strategy for the Rapid Deployment Force*, International Security, Spring 1981, Vol. 5, No. 4.
14. Jeffrey Record: *The Rapid Deployment Force and U.S. military intervention in the Persian Gulf*, Special Report, May 1983, Institute for Foreign Policy Analysis, Inc, σ.σ. 29-31.
15. ό.π., σ. 16.
16. Στο εξής το U.S. CENTCOM είναι το υπεύθυνο στρατηγείο για τον σχεδιασμό των επιχειρήσεων της Ν.Δ. Ασίας, ενώ ο όρος Δ.Τ.Α. περιλαμβάνει τις αμερικανικές στρατιωτικές δυνάμεις που επανδρώνουν είτε το U.S. CENTCOM, είτε οποιοδήποτε άλλο κεντρικό ή περιφερειακό στρατηγείο.
17. *Rapid Deployment Forces: Policy and Budgetary Implications*, Congressional Budget Office. February 1983 σ. 26.
18. M. Gordon, ό.π.
19. *International Security Yearbook 1983-1984 (C.S.I.S. 1984)* σ.σ. 155-156.
20. *Saudi Security, Middle East Peace and U.S. Interests*, October 1, 1981, U.S. D.O.D., Bureau of Public Affairs, Washington D.C.